

DANS OG VISUELT TEATER

Moderne dans og visuelt teater i undervisningen

**Inspiration til gymnasier,
højskoler og efterskoler**

Bora Bora i undervisningen

1. INTRODUKTION

Dette materiale kan bruges som inspiration til, hvordan man kan bruge et besøg på dansescenen Bora Bora og dans og performance generelt i undervisningen.

Materialet henvender sig primært til gymnasier, højskoler og efterskoler.

Men hvilken type dans er det, man kan se på Bora Bora? Dans kan forekomme i utroligt mange former. Dans kan være en omgangsform, et kulturelt fænomen med en social funktion såsom ballroom dance, kulturelle stammedanse og folkløstisk dans. Dans kan være en motions- eller træningsform, hvor formålet er at opnå en effekt såsom at styrke kondition, koordination og bevægelsesevne.

På Bora Bora fokuserer vi på den sceniske dans, performance og visuelt teater. Fælles for de forestillinger, man kan opleve på Bora Bora er, at de ikke har en klassisk fortællestruktur, men...

- udtrykker følelser, tanker og idéer ved hjælp af bevægelser,
- opføres på en scene (oftest indgår kostumer, scenografi, lys og musik),
- taler til publikums sanser, intuition og krop.

Recoil Performance Group, Living Room, forår 2014.

Men hvorfor skal I overhovedet bruge dans i undervisningen?

Vi mener, at dansen - foruden den åbenlyse fysiske aktivitet og de emner de enkelte forestillinger tager under behandling - kan bruges på mange forskellige måder i undervisningen og styrker elevernes kompetencer ...

Fagligt: Performance, kropsligt udtryk og "stage presence" er universelle kompetencer, som vil styrke elevernes evne til at fremlægge og stå foran mange mennesker. Desuden giver dans et indblik i nogle særlige metoder og et særligt blik på verden.

Personligt: Dansen kan give et nyt syn på læringsprocesser (se fx øvelsen "Skab din egen koreografi" senere i materialet) og det kan styrke elevernes evne til at give og modtage kritik for noget, de har skabt. Det vil samtidig styrke elevernes evne til at tilrettelægge en praktisk arbejdsproces og løse opgaver mere kreativt.

Socialt: Arbejdet med dans, teater og performance giver indsigt i og erfaring med gruppeprocesser og samarbejdsformer.

Materialet indeholder:

- En definition af begrebet moderne dans og introduktion til, hvordan man bedst går til at se en danseforestilling – lige til at printe og dele ud til eleverne.
- Forslag til fag og fagretninger, som kan bruge Bora Boras forestillinger i undervisningen og tre eksempler på konkrete opgaver og øvelser, eleverne kan løse i forbindelse med oplevelsen af en forestilling.
- Tilbudskatalog: Hvad kan Bora Bora tilbyde jer?
- Lidt mere information om scenen.

Selene Muñoz, Libertad, efterår 2014.

2. MODERNE DANS - UDVIKLING OG DEFINITION

Meget dans kaldes for moderne dans, uanset om det er moderne dans, ny dans, abstrakt dans, danse-performance, cross-over eller danse-teater, og uanset hvor meget eller lidt af forestillingen, der rent faktisk dances og uagtet, om det er en forestilling fra 2010, 1988 eller 1976.

Moderne dans som kunstart opstod omkring år 1900 som en modreaktion på den klassiske ballet, fordi man ønskede at skabe en ny form for dans, der stærkere og mere naturligt udtrykte og talte til et moderne publikums følelser. Den moderne dans opstod som et oprør mod tiden, mod puritanisme og konformitet.

Moderne dans har eksisteret i Danmark siden 1970'erne, og betegnelsen moderne dans bruges om scenedans, der ikke er klassisk ballet.

I forhold til den klassiske ballet bygger moderne dans på en anden æstetik, ofte med mere tyngde i bevægelserne og dyrkelsen af en mere "naturlig" krop, hvor bevægelsernes udgangspunkt søges i danserens indre, og hvor der er mindre fokus på historiefortællingen.

Noget moderne dans fortæller en egentlig historie eller indeholder elementer, bevægelser, billeder, stemninger, som vi nemt kan forholde os til. Men der er også den mere abstrakte dans, der måske ikke engang har en genkendelig, melodisk musikledsagelse.

Moderne dans i Danmark

Moderne dans er international i sin karakter. Ofte er dansekompanier sammensat af mange forskellige nationaliteter, fordi de forskellige kompanier har forskellige ønsker til krop, teknik m.v. hos danserne. Man kan finde moderne dans i de fleste større byer i hele verden.

Moderne dans kom sent til Danmark. Først et stykke op i 1970'erne brød enkelte dansere og koreografer med den meget stærke klassiske tradition, som blev dyrket på Det Kongelige Teater.

Den moderne dans i Danmark udgøres af forholdsvis få kompanier og en del frie koreografer. Dansk

Danseteater er nationalkompagni og landets største, men også f.eks. Aaben Dans Productions, Recoil Performance Group, Granhøj Dans og Mute Comp. er kendte navne i det danske danse-miljø.

I 1992 så Skolen for Moderne Dans dagens lys, og det efterfølgende år kom Dansescenen til. Skolen for Moderne Dans er i dag en integreret del af Statens Scenekunsthøjskole.

I Danmark kan man blive uddannet koreograf og danser på Statens Scenekunsthøjskole. Der findes forskellige selvstændige skoler, der udbyder forskellige forberedende danseuddannelser.

I København er Dansehallerne den største scene for dans. I Aarhus er det Bora Bora.

Hvordan kan man se på og forklare moderne dans?

Dans er en kropslig udtryksform. På samme måde som maleren bruger sin pensel og sine farver som redskaber til at udtrykke noget på et lærred, bruger en koreograf kroppen og dens bevægelser til at lave sit 'billede' på scenen. Derfor kan det være svært at tale om dans og om, hvad du oplever, når du ser dans. For lige så svært, som det kan være at sætte ord på, hvad farven rød får dig til at tænke på – lige så svært kan det være at sætte ord på, hvilken historie en bevægelse fortæller dig. I moderne danseforestillinger oplever du som regel mere en stemning end en egentlig fortælling. Derfor oplever du også dans på en anden måde, end når du f.eks. går i teatret.

Dans er ikke kun dans

Oplevelsen af dans kan faktisk minde om, når du ser en musikvideo. Det, du husker, er måske lige så meget farverne, kostumerne og klippene, som det er selve musikken. Det kan endda være svært at sætte ord på, hvad du præcist kan lide ved musikvideoen. Det er måske oplevelsen af den som helhed?

På samme måde er det ikke kun kroppen, der betyder noget i en danseforestilling. Kostumerne, scenografien, lyset og musikken er med til at skabe hele billedet, og de er alle vigtige elementer i forestillingens univers. Derfor kan man også sige, at dans er en kunstart, der forener mange forskellige kunstarter, nemlig musik, billedkunst, teater og dans.

Hvad handler det om?

Nogle koreografer vil gerne udtrykke sig igennem en fortælling. Fortællingen i klassiske balletter, som du blandt andet kan opleve på Den Kongelige Ballet, er ofte meget enkel, men den bliver brugt til at udtrykke følelser, der kan være meget komplekse.

Danseforestillinger, der slet ikke har en historie, men som kun viser stemninger og følelser, kalder man også abstrakte danseforestillinger. I abstrakte danseforestillinger er der ikke en handling, og danserne har ikke roller. I stedet beskriver forestillingen stemninger, som du vil kunne genkende. Man kan også sige, at de abstrakte danseforestillinger er som stemningsbilleder.

Meget af det, I vil opleve på Bora Bora, vil befinde sig et sted midt imellem de to. Der vil ofte være en tematik – manddom, døden, aktuelle samfundstemaer eller noget helt fjerde – som man vil kunne tage udgangspunkt i, når man taler om forestillingen bagefter, og man vil opleve, at kunstnerne faktisk har en historie, som de gerne vil fortælle publikum. Den er bare ikke altid fortalt 1-til-1.

Du kan sammenligne dans og performance med et abstrakt maleri. Umiddelbart ligner det abstrakte maleri ikke noget konkret, men når du kigger på det, giver billedet dig måske en oplevelse af en konkret stemning eller følelser. De temaer og fortællinger, du kan opleve i moderne dans, handler alle om dig og mig og den tid, vi lever i.

Hvordan bliver en danseforestilling til?

At koreografere er et håndværk, og det kræver redskaber som ethvert andet håndværk. Kunstmaleren har lært at blande farverne og ved, hvad der sker, når han maler med forskellige teknikker. På samme måde har koreografen nogle redskaber og retningslinjer for sit arbejde. Koreografen bygger sin forestilling op ved at få danserne til at bevæge sig på forskellige måder i et rum. Og ligesom maleren bestemmer sig for en bestemt farve for at udtrykke noget bestemt, vælger koreografen hårde, bløde, voldsomme eller blide bevægelser til at udtrykke bestemte følelser eller stemninger. De bevægelser, koreografen vælger at bruge til at 'male sit billede', udtrykker følelser og relationer, som vi alle kan genkende fra vores hverdag. Derfor er der også nogle koreografer, der bruger dagligdagsbevægelser, når de skal få idéer til en ny koreografi.

Når du ser en moderne danseforestilling, så prøv at opleve den som musik, et maleri eller digt. Du forstår det måske ikke umiddelbart, men det kan være du genkender nogle af de følelser og stemninger, forestillingen udtrykker. Og ud af det kommer der måske en slags forståelse?

Kilde: Med inspiration fra Dansk Danseteaters undervisningsmateriale.

*Don*Gnu, N.A.R.G. North Arena Rumble Game, efterår 2014.*

3. FAGGUIDE OG ØVELSER

En tur på Bora Bora kan naturligvis 'bare' bruges som et hyggeligt socialt arrangement, men kigger man efter, vil der være mange interessante måder at bruge vores forestillinger på direkte i undervisningen. Herunder er vores guide til, hvilke fag der kan bruge vores forestillinger og hvordan. Listen er ikke udtømmende, og vi er sikre på, at I undervisere selv kan finde nye vinkler på brugen i jeres arbejde.

Idræt

Dans er bevægelse, og dansen er et godt alternativ for dem, der måske ikke er født med en håndbold i hånden. Gymnasierne er de senere år blevet gode til at inddrage dans og performance i idrætsundervisningen, og en tur på Bora Bora kan inspirere til at bruge dansen på en ny mere udtryksfuld måde. Se under øvelser og i tilbudslisten, hvor vi skriver om mulighederne for workshops med professionelle dansere.

Dans

For de, der udbyder dans som specifikt fag, vil det sikkert være interessant for eleverne at opleve, hvordan professionelle lever af dansen og måske få en snak med dem om det efterfølgende. Forestillingerne kan også fungere som direkte inspiration til danseholdets egne koreografier.

Teater/drama

De fleste danseforestillinger er ikke bare ren trindans. Scenekunstgenrerne blander sig sammen, og næsten alle forestillinger på Bora Bora indeholder elementer af performance og teater. Brug fx vores forestillinger til at vise bredden i teatergenren, og hvordan det postmoderne teater bruger en ikke-narrativ fortælle teknik og visuelle virkemidler i deres formidling.

Mute Comp., Conspiracy of Spring, efterår 2014.

Dansk

Dans og performance er også sprog, og faktisk vil I opleve tekst i en del af vores forestillinger. Se også under øvelser et eksempel på, hvordan man kan skabe skriveøvelser ud fra forestillinger.

Musik

Meget af musikken til Bora Boras forestillinger er komponeret til selve forestillingen. I mange forestillinger spiller musikken en fremtrædende rolle, og samspillet med bevægelserne på scenen giver musikken et nyt perspektiv.

Dansk Danseteater, Stormen, forår 2014.

Granhøj Dans / Bora Bora - Men & Mahler, 2013.

Forslag til øvelser

Øvelse 1: Skriv en anmeldelse

Fag: Dansk, retorik m.fl.

Målgruppe

Når du skal skrive en anmeldelse, må du først gøre dig klart, hvem den skal henvende sig til. Hvem er din målgruppe? Hvad skal de bruge din anmeldelse til?

Hvad skal anmeldelsen bestå af?

Stjerner (Giv fx mellem 0-6 stjerner)
Stjernerne er en helhedsvurdering af forestillingen som samlet oplevelse - uden forklaringer eller begrundelser. De er det første, læseren ser, og de påvirker den måde, anmeldelsen bliver læst. Er der få stjerner, læser man måske resten af teksten mere kritisk, end hvis der er mange stjerner.

Beskrivelse

Når du ser en forestilling og ønsker at skrive en anmeldelse, skal du forsøge at videregive den oplevelse, du selv havde. Du skal prøve at skrive, så andre kan forestille sig det, du vil dele med dem. Du skal forsøge at beskrive de ting, du følte og oplevede på en måde, der skaber billeder i læserens tanker. Det er ikke nok at skrive, at en forestilling var "flot og sjov"; det bliver læseren jo ikke meget klogere af. Du må begrunde og uddybe, hvordan den var sjov, og hvorfor den var flot.

Analyse

Du bør lave en analyse (eller beskrivelse) af nogle situationer fra forestillingen. Der er som regel noget, der specielt sprang i øjnene: musikken, dansernes udseende eller særlige bevægelser, scenografien (eller mangel på samme), kostumerne, lyset; noget, der var anderledes eller mere markant end andet. Måske var der noget speciel musik? Du kan vælge at skildre det gode som det dårlige. Det kan være alt fra stort til småt. I analysen beskriver du, HVAD der skete, og hvilken VIRKNING det havde på oplevelsen.

Vurdering

I vurderingen kan du så komme med din egen personlige mening. For eksempel, hvad var godt, og hvad var mindre godt. På baggrund af de fremtrædende elementer i din analyse, vurderer du, hvad de valgte virkemidler og effekter gjorde for forestillingen som produkt, og hvilke følelser den evt. hensatte dig i eller efterlod dig med. Her kan også

den kontekst, som stykket befinder sig i, diskuteres. Husk at vælge en god og beskrivende titel, slut af med dit navn og en dato og sæt et billede eller to ind fra forestillingen som blikfang.

Faktaboks

Først eller sidst i anmeldelsen skal du huske at oplyse de fakta, folk har brug for, hvis de skulle ønske at se forestillingen – evt. som en særskilt boks:

- Hvad hedder forestillingen?
- Hvor spiller den?
- Hvor længe spiller den – fra og til?
- Hvornår på ugen og på dagen?
- Hvem er med – både på og bag scenen?
- Hvordan får man billetter?
- Hvor kan man få mere information?

Kilde: Jason Nelson fra Dansk Danseteater

Øvelse 2: Skab din egen koreografi

Fag: Idræt, dans, teater/drama m.fl.

1. Stil eleverne i en cirkel med max. 8 -10 elever. Hvis der er flere elever end 10, er det helt i orden med flere cirkler, så længe der er plads i rummet.

2. Legen begynder med, at Person 1 råber sit navn samtidigt med at han/hun laver en bevægelse. Derefter gør alle i gruppen det samme – råber navnet og laver den samme bevægelse.

Tip 1: Bevægelsen behøver ikke at være svær. Det kan være så enkelt som at hoppe eller sparke.

Tip 2: Gentag navn og bevægelse, indtil alle kan lave det helt nøjagtigt.

Tip 3: Check at alle f.eks. bruger højre arm, hvis Person 1 laver noget med sin højre arm. Sommetider har folk tendens til at spejle den, de står overfor.

3. Gentag trin 2 men denne gang med Person 2 – vedkommende råber sit navn og viser samtidigt en ny bevægelse.

4. Nu skal de to sættes sammen. Alle råber Person 1's navn og laver bevægelsen, efterfulgt af Person 2's navn og bevægelsen. Gentag dette for hver person i gruppen.

Tip 4: Arbejd med præcision. Prøv at få alle i gruppen til at lave nøjagtigt de samme bevægelser.

5. Efter at alle har haft deres tur, har man en sammenhængende kæde af bevægelser, som kaldes en 'frase'. Få nu alle til at stå med næsen i samme retning og øv frasen, mens de stadig bruger stemmen.

Find et stykke musik med en gennemgående rytme. Det kan være hvad som helst – hip hop, jazz, klassisk, pop.

6. Sæt bevægelserne sammen med musikkens rytme, og øv dem, indtil de kan gennemføres på samme måde hver gang de bliver lavet.

Tip 5: Nu dropper vi stemmen/navnet og bruger i stedet musikken.

Tip 6: Den musik, vi normalt hører, plejer at strække sig over 8 takter. Så prøv at sætte bevægelserne sammen med bestemte takter. Hvis den første bevægelse f.eks. er skarp og hurtig, kan den ligge på takt 1, men bevægelse 2 er måske meget langsom, og derfor ligger den henover takt 2, 3 og 4. Der er uendeligt mange muligheder!

I har nu skabt en koreografi. Alle grupperne kan derefter vise deres fraser til hinanden, når de føler sig sikre.

Hvorfor bruger vi stemmen?

Når folk ikke er vant til at lære en frase, kan det sommetider være en god idé at sætte bevægelserne sammen med noget man kender. Vi bruger alle sammen vores stemme hver dag, og alle i klassen kender Sarah. Når vi så siger hendes navn og kobler det til en bevægelse, er det nemmere at huske bevægelsen.

Kilde: Dans med unge – Oplæg til undervisning i koreografi i idræt, Dans i Uddannelse, 2007, af Sheila de Val, Lis Engel, Michael Netschajeff, Lotte Nielsen og Charlotte Svendler Nielsen.

Black Box Dance Company residency på Bora Bora, 2014.

Øvelse 3: Musikforståelse gennem dans

Fag: Musik, idræt, dans teater/drama m.fl.

Man tænker sjældent på klangsiden i musikken, når man lytter til musik. Men hvis man isolerer de enkelte lyde, bliver man utroligt opmærksom på den. Tænk fx på klokken, der ringer timen ud og ind. Den symbolske værdi i klange er meget stor. Et klangforløb kræver stor kollektiv disciplin og koncentration – derfor kan man næppe starte med en koreografi baseret alene på klangen. Men der kan være tale om et forløb, hvor rytmen er fraværende, og kun dansens bevægelser styrer. Det vil ofte være langt mere spændende end at fylde en musikpuls på og give eleverne større frihed til at "gå ind i" og lytte til musikkens puls.

1. Se en koreografi af Twyla Tharp med musik af Frank Sinatra. Findes på YouTube både i en version fra 1985, *Sinatra Suite*, og i Det Kongelige Teaters version fra 2013, *Come Fly Away*.

2. Udvælg et Frank Sinatra-nummer, fx *I Did It My Way*. Lyt til musikken sammen.

3. Lad eleverne finde på hver deres solo til et vers. Udstik evt. nogle retningslinjer, som fx at de skal starte og slutte koreografien på gulvet.

4. Lav en fælles koreografi på B-stykket, hvor alle forenes.

5. Prøv at danne par – øv jer i dansefatning og spejling på skift og find sammen på bevægelser, der lever musikkens sentimentalitet ud. Husk eleverne på at bruge musikkens tydelige fraser.

6. S sammensæt de forskellige dele, så I bruger de tre forskellige elementer – soli, duetter og fælles b-stykke – på fastlagte steder i musikstykket.

Kilde: Dans med unge – Oplæg til undervisning i koreografi i idræt, Dans i Uddannelse, 2007, af Sheila de Val, Lis Engel, Michael Netschajeff, Lotte Nielsen og Charlotte Svendler Nielsen.

4. TILBUD FRA BORA BORA

På Bora Bora har vi mulighed for at tilbyde meget mere end danseforestillinger og performance. Ofte har vi udenlandske gæster, som meget gerne vil i kontakt med lokale og tilbyder forskellige aktiviteter. Vi har også mulighed for at understøtte jeres formidling af teater, dans og performance på forskellige måder. Listen herunder er ment som inspiration, så kom endelig til os, hvis I har specifikke forslag eller ønsker til samarbejde.

Artist talk

De fleste kunstnere, der besøger Bora Bora, vil meget gerne afsætte en stund efter forestillingen til at fortælle mere om produktionen, tematikken og deres arbejde. Det kan være en god måde at åbne forestillingen op og få svar på de spørgsmål, der naturligt opstår, når unge mennesker ser dans og performance – måske for første gang.

Lån en medarbejder

Vi kommer også gerne ud til jeres skole og fortæller om dansen. Vi har gode erfaringer med at møde eleverne personligt og fortælle om teater, moderne dans og performance. Vi skræddersyr snakken sammen med jer.

Workshops

Flere gange i sæsonen har vi besøg udefra af professionelle kompagnier, og ofte udbyder de gratis workshops. Workshops bliver annonceret på vores hjemmeside og på Facebook, men kontakt os, hvis I har brug for at planlægge i forhold til jeres undervisningsplan, for vi kender tit til aktiviteterne, før de bliver annonceret.

Udstilling

Bora Bora har en lille udstilling om moderne dans ved siden af Lille Sal. Her kan man læse om udviklingen fra ballet til moderne dans, se på nogle af forskellene og udforske de forskellige typer af dans, koreografer og kompagnier gennem tiden i tekst og på film. Udstillingen er altid åben en time før og efter forestillingerne eller efter aftale.

Introduktion til en forestilling

Vores erfaring er, at når man ser moderne dans eller performance for første gang, kan det være givtigt med en lille introduktion til, hvordan man bedst forholder sig til kunstformen. Det vil vi gerne tilbyde. Vi plejer gerne at sige, at man skal gå ind med et åbent sind og bare opleve, frem for at forsøge at finde "den store mening med det hele". Det er vigtigt at slå fast, at man er absolut ikke dum, hvis man ikke forstår det – måske endda tværtimod. Book en introduktion med én af Bora Boras medarbejdere, næste gang I skal se en forestilling.

5. OM BORA BORA

Bora Bora – Dans og visuelt teater præsenterer dans og scenekunst fra ind- og udland, arrangerer lokale, nationale og internationale festivaler og er et produktionscenter for det lokale dansemiljø i Aarhus.

Med flere partnere i forskellige netværk i Europa forsøger vi igennem udvekslinger at vise publikum det nyeste og friskeste, der bliver produceret indenfor visuel scenekunst. Samtidig samarbejder vi med partnerne om at internationalisere produktionsmulighederne for en lang række kunstnere i byen og i landet. Vi formidler så at sige kontakten mellem det aarhusianske publikum og europæiske kunstnere og mellem kunstnerne indbyrdes.

Festivaler er en vigtig del af Bora Boras profil og virke. Det er på disse, der nærmest har karakter af residencies, at kunstnere fra mange lande og publikum mødes og udveksler synspunkter, erfaringer og til tider indleder længerevarende samarbejder.

Bora Bora har eksisteret siden den 1. juli 2011, hvor organisationen bag teatret Entré Scenen overtog driften af dansescenen på Brobjergskolen. Dansescenen blev officielt åbnet med gallaforestillingen *This Door Is Too Small (for a bear)* af belgiske Needcompany den 17. februar 2012.

Bora Bora har status som 'Lille Storbyteater' i Aarhus Kommune.

Dansescenens historie

2011 – nu: Bora Bora

Ledet af kunstnerisk leder Jesper de Neergaard. Bora Bora er et produktionshus for dans og visuelt teater. Der er ikke noget fast dansekompani tilknyttet scenen, der i stedet co-producerer aarhusianske kompagnier som DON*GNU, dadadans, Kasandra Productions, Club Fisk m.fl.

Bora Bora præsenterer desuden både nationale og internationale gæstespil og afholder festivaler og residencies.

2007 – 2011: Archauz

I begyndelsen ledet af Jens Bjerregaard, senere Louise Friis.

Jens Bjerregaards kompagni Mancopy præsenterede sine værker på scenen og inviterede gæstespil fra ind- og udland. Jens Bjerregaards koreografier kan karakteriseres som abstrakte og meget trinbaserede.

Under Louise Friis ledelse fik Ungdomskompaniet en fremtrædende rolle.

2001 – 2007: GRAN Teater for Dans under ledelse af Palle Granhøj.

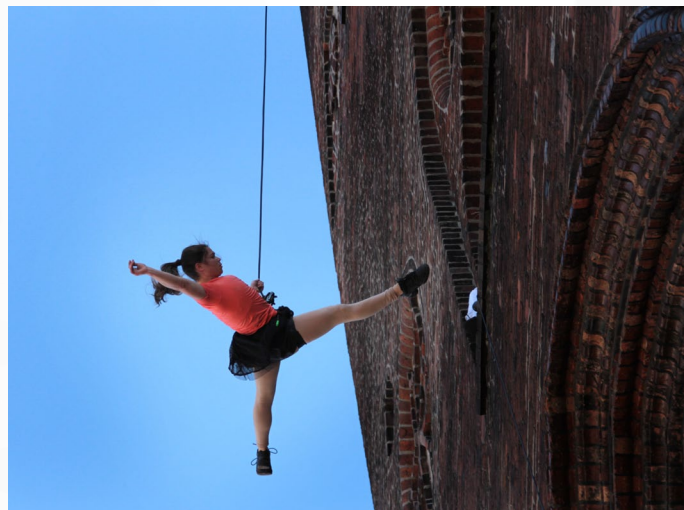
Scenen præsenterede Granhøj Dans' forestillinger samt nationale og internationale gæstespil. Palle Granhøj benytter sig af den såkaldte obstruction technique og har skabt værker, der turnerer over hele verden.

Granhøj Dans har i dag til huse på Klosterport, Aarhus.

1991 – 2001: MBT Danseteater under ledelse af Marie Brolin-Tani.

Præsenterede først og fremmest Marie Brolin-Tanis egne værker, som var dramatiske koreografier med vægt på at fortælle historier. Kompagniet bestod af seks til syv internationale dansere. Gæstekoreografer skabte ind imellem værker til kompagniet.

Marie Brolin-Tani er nu leder af Black Box Dance Company i Holstebro.

Esther Wrobel, Dansens Dag, Aarhus Domkirke, forår 2014.